

Юлія Кравченко
психолог кафедри авіаційної психології
Національний авіаційний університет
м.Київ (Україна)

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА УСПІШНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Особистісна успішність як багатовимірне поняття включає в себе багато складових, її структура залежить від різносторонніх характеристик особистості. Професійна успішність, успішність у сім'ї, відносинах, спорті, творчості – у будь якій сфері, «успішність» поняття соціальне. Для усвідомлення успіху необхідні одночасно інтеграція у суспільство і виділення з нього як індивідуальності, тобто рівновага соціальної і особистісної ідентичностей людини[3]. Кожна зі сфер життя, у якій людина прагне досягнути успіху, просякнута безліччю міжособистісних контактів, як в малих соціальних групах, наприклад, сім'я, так і у професійних колах. Досягнення максимальної результативності та продуктивності взаємодії у кожній зі сфер, можливе лише за умови високого рівня ефективності спілкування. А власне для професійної успішності майбутніх психологів високий рівень ефективності спілкування є вкрай важливим.

У ході теоретичного вивчення питання було виявлено, що основою ефективного спілкування є комунікативна компетентність особистості. С.С. Макаренко під комунікативною компетентністю розумів уміння особистості спілкуватися з різними людьми, в середовищі яких вона проживає і працює [6], що фактично є основою ефективного спілкування і може бути розвинено відповідно до рівня домагань особистості та з урахуванням її особливостей, характеристик та властивостей.

Дослідження поняття комунікативної компетентності включає в себе вивчення процесів, умов та факторів, що впливають на її розвиток, виявлення її ролі в ефективному спілкуванні та взаємодії, виділенні її структури. О.І.Муравйова, Л.А.Петровська, Є.В.Сидоренко, Л.А.Цветкова розглядають комунікативну компетентність як окрему характеристику особистості. У той час як В.М.Куніцина, В.О.Спива, Ю.М.Жуков вважають лише складовою більш широкого поняття, інших

видів компетенцій. Ю.М.Ємельянов розглядає це поняття як індивідуальну якість і певний стан свідомості групи. Представники практичного підходу, такі, як: В.П. Захарова, Н.Ю. Хрящева, А.С. Прутченков, Є.В.Сидоренко, С.І. Макшанов, Г.Н. Ніколаєва, Є.М. Горюнова, І.К. Гаврилова, Ю.С. Крижанська, В.П. Третьяков акцентують увагу на процесі розвитку та удосконаленні комунікативної компетентності, на необхідності розробки методів розвитку комунікативних навичок, та розробці практичних рекомендацій для ефективного спілкування.

У процесі вивчення *комунікативної компетентності* було виокремлено її основні складові, які складають структуру цього поняття, а саме, *комунікативні здібності, комунікативні вміння та навички, комунікативні знання*. Посилаючись на теоретичні дані, можемо припустити, що, аналізуючи рівень цих складових та впливаючи на кожну окремо, можемо підвищити рівень комунікативної компетентності в цілому. Розглянемо кожен структурний елемент детальніше.

Розглядаючи *комунікативну здібність* як природну обдарованість особистості у контексті спілкування, можемо вважати її тим фундаментом, через призму якого розглядаються інші складові та можливість розвитку рівня комунікативної компетентності. Основні показники комунікативних здібностей вказані на Рис. 1

Рис.1. Комунікативні здібності особистості

Комунікативні вміння та навички є системою психічних і практичних операцій, які зумовлюють реалізацію міжсуб'єктної взаємодії, дають змогу регулювати процес спілкування залежно від поставленої мети, та умов, у яких воно здійснюється. Комунікативні вміння та навички визначають володіння певними способами й

прийомами, за допомогою яких партнери входять у ситуацію спілкування, встановлюють і підтримують контакти, та цілеспрямовані стосунки і досягають цілі, поставленої перед спілкуванням. Рівень комунікативних умінь і навичок – це рівні оволодіння комунікативними діями щодо оцінки ситуації, сприйняття та трансляція інформації, цілеспрямованого встановлення контакту, планування, організації і забезпечення ефективного спілкування, що приводить до реалізації мети спілкування

Умовою адекватного використання комунікативних умінь та навичок є розуміння, як слова і дії сприймаються партнером. Тому не менш важливим елементом комунікативної компетентності є *комунікативні знання* - знання про те, що таке спілкування, його види, форми, закономірності, прийоми і методи спілкування, можливості і обмеження спілкування. Це також знання про те, які методи ефективні відносно різних людей в різних ситуаціях і знання про ступінь розвитку у себе тих чи інших комунікативних умінь. Знання про особливості процесу спілкування та необхідні якості особистості, для його успішної реалізації дозволяють орієнтуватися в комунікативних ситуаціях, аналізувати та прогнозувати свою поведінку та поведінку партнерів по спілкуванню.

Отже, комунікативні здібності особистості є полем для діагностики, аналізу та підбору методів впливу на інші структурні елементи комунікативної компетентності. У той час як набуття індивідом комунікативних знань та використання їх на практиці, здобуття та підвищення рівня комунікативних умінь та навичок відіграють вирішальну роль у досягненні високого рівня комунікативної компетентності, що у свою чергу стане вагомим інструментом для досягнення успіху у різних сферах життя.

Таким чином, можемо зробити висновок, що зростання важливості спілкування у житті людини, значимості рівня ефективності спілкування для досягнення успіху, робить необхідним детальне вивчення поняття «комунікативна компетентність» як основної складової особистісної успішності. А також подальшого вивчення структурних складових комунікативної компетентності та можливостей їх розвитку.

Література

1. Петровская Л.А. Компетентность в общении: социально-психологический тренинг. – М.: Издательство МГУ, 1998 – 348 с.

2. Равен Дж. Компетентность в современном обществе. Выявление, развитие и реализация / Джон Равен. – М.: КОГИТО-ЦЕПТР, 2002. – 345 с.

3. Ільїна Ю.М. СМД-тренінг по трансформації ментальних (розумових) моделей дорослих: Методичний посібник для проведення тренінгу «Управління змінами». – К.: ЦТІ, 2007. – 80 с.

4. Кови Стивен Р. 7 навыков высокоэффективных людей. – Л.: Вид-во Світ, 2001. – 452 с.

5. Макаренко С.С. Психологічні умови розвитку комунікативної компетентності учителя: Дис. ...канд. психол. наук: 19.00.07. / С.С. Макаренко – К., 2001. — 180 с.

6. Ключников С. Ю. ФАКТОР УСПЕХА: Новая психология саморазвития – М.: Беловодье. 2002. – 480 с.